

УДК 72.012

«ПОЄДНАТИ НЕСУМІСНЕ»: ЯК РЕАЛІЗУВАТИ ПРИНЦИПИ «OPEN SPACE» ТА БЕЗПЕКИ В АРХІТЕКТУРНІЙ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Янчук С. В.¹, студентка; Ковальчук О. П.², к. арх., доц.
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
svetlanayanchuk82@gmail.com; kovalchuk.oleksandr@pdaba.edu.ua

Постановка проблеми. «Open Space» – невід'ємний архітектурно-просторовий та навчально-педагогічний компонент сучасної школи та школи майбутнього. Безпека – одна з основних вимог до функціонування школи у реаліях сучасності.

«Open Space» (англ. *відкритий простір*) за визначенням – великий відкритий простір без внутрішніх стін та перегородок, вільне та прозоре середовище для співпраці, навчання, спілкування, творчості та відкритості. Безпека зазвичай асоціюється з обмеженим, закритим, захищеним простором.

З одного боку, «Open Space» сприяє інтеракції між учнями та педагогами, може підвищити якість навчання та створити комфортні умови для розвитку дітей. З іншого боку, безпека учнів та персоналу є пріоритетом у будь-якому шкільному середовищі. Необхідно забезпечити заходи безпеки, які враховують реальні та потенційні загрози.

Таким чином, є «конфлікт установок» між принципами «Open Space» та безпеки у школі. Поєднання цих принципів – складне завдання для архітекторів та дизайнерів. Отже, виклик полягає в тому, як збалансувати ці два протилежні аспекти – відкритість та безпеку – в архітектурній концепції сучасної школи.

Мета дослідження. Вивчення, узагальнення найкращих архітектурних практик та теоретичних праць фахівців з різних країн щодо знаходження оптимального балансу між створенням відкритого, сприятливого для навчання середовища «Open Space» та забезпеченням безпеки учнів та персоналу школи. Розробка рекомендацій для архітекторів, дизайнерів та замовників щодо реалізації принципів «Open Space» та безпеки в архітектурній концепції сучасної школи в Україні.

Результати дослідження. Питання поєднання принципів «Open Space» та безпеки в архітектурній концепції сучасної школи можна вважати досить новим і відносно недослідженим.

Просторовий формат «Open Space» з 1960-х років застосовується у дизайні офісів та робочих просторів, де відкритість, гнучкість та перетікання простору стали ключовими архітектурними принципами. «Open Space» як простір для ефективної організації групової роботи поширений з 1980-х років завдяки американському соціологу Харісону Оуену [1]. Він розробив метод «Open Space Technology» для проведення конференцій та зустрічей, якій сприяє відкритому обміну ідей та співпраці серед учасників.

У світі шкільної освіти формат «Open Space» – великого відкритого простору для навчання, спілкування, творчості – сьогодні стає практично обов'язковим компонентом сучасної школи.

Його головні особливості: відсутність поділяючих стін та стаціонарних перегородок. Достатня кількість природного світла для створення комфортного та енергійного робочого середовища. Простір повинен бути гнучким та адаптивним, щоб можна було швидко змінювати його конфігурацію відповідно до різних потреб та видів діяльності. Меблі та обладнання повинні бути мобільними та легкими, щоб легко переносити та переставляти їх для створення зон різних конфігурацій всередині основного простору. Можливість виділення зон для навчання, творчості, спілкування,

зон для колективних нарад або спільних робочих зон та куточків для відпочинку – щоб діти могли вільно переміщатися та обирати місця для власної діяльності. Використання яскравих кольорів та цікавого дизайну – для стимуляції творчості та активності дітей. Гарна вентиляція. Наявність сучасних технологій, таких як бездротовий інтернет, комп'ютери, мультимедійне обладнання та інші інструменти для інтерактивних методів навчання, ефективного спілкування та роботи. Простір повинен бути створений з урахуванням ергономічних принципів, щоб забезпечити комфорт користувачів.

Проте, разом з цим виникає питання безпеки учнів та персоналу школі в «Open Space» середовищі з урахуванням різних реальних та потенційних загроз.

Загрози безпеці в школі можна класифікувати на декілька типів [2], а саме: загрози життю через руйнування несучих та огорожувальних конструкцій внаслідок природних катастроф, військових дій, терористичних актів. Фізичні загрози, пов'язані з насильством, нападами, конфліктами між учнями, несанкціонованим доступом до шкільних приміщень. Психологічні загрози, які можуть вплинути на психічне здоров'я учнів (такі як шкільне шикання (булінг), стрес, депресія та інші психологічні проблеми). Кіберзагрози, пов'язані з використанням інтернету та технологій (такі як кібербулінг, кібератаки та зловмисний контент).

Особливості загроз безпеці в школі: несподіваність (багато загроз можуть виникнути несподівано), масштабність (загрози безпеці в школі можуть мати масштабні наслідки, які вплинуть на всю шкільну спільноту), потенційна серйозність (деякі загрози можуть призвести до серйозних наслідків для життя та здоров'я учнів та персоналу).

Принципи «Open Space» сприяють відкритості та співпраці, але це може порушити приватність учнів та персоналу. Відсутність приватних просторів може створити конфлікт між бажанням співпрацювати та необхідністю мати особистий простір. Відкритий простір може створити проблеми з фізичною безпекою учнів, наприклад, можливість несанкціонованого доступу до шкільних приміщень або виникнення конфліктів через відсутність чітких меж. Відкрита ІТ-архітектура «Open Space» може збільшити ризики кібератак через відкритий доступ до мережі та інформаційних ресурсів школи.

Розв'язання «конфлікту установок» між принципами «Open Space» та безпеки полягає в ретельному аналізі потреб сучасної школи, розробці комплексних стратегій безпеки, а також у врахуванні індивідуальних особливостей та вимог учасників освітнього процесу. Важливо збалансувати відкритість та співпрацю з необхідністю забезпечення безпеки та приватності для всіх учасників шкільного середовища.

На основі ідентифікованих загроз потрібно розробити конкретні рішення для забезпечення безпеки «Open Space» в архітектурній концепції школи. Слід використовувати різноманітні архітектурні, технічні та організаційні рішення:

- конструкція «Open Space» повинна бути міцною, безпечною та функціональною;
- забезпечення ефективної вертикальної комунікації з бомбосховищами допоможе готуватися до надзвичайних ситуацій та забезпечити безпеку всім працівникам та учням;
- безпечні коридори та виходи, розробка планів евакуації;
- гнучкі, розсувні перегородки;
- панорамні вікна укріпити протиударними або протизламними конструкціями;
- розміщення внутрішніх двориків або відкритих площ у шкільних приміщеннях дозволить створити сприятливе середовище для відпочинку та навчання учнів;
- розробка спеціальних безпечних зон або «safe zones» для учнів та персоналу у разі екстрених ситуацій або загроз;

- створення конфіденційних приміщень для індивідуальних консультацій та підтримки учнів;
- розробка спеціальних соціальних зон та спільних просторів;
- впровадження елементів «зеленого дизайну»;
- ефективна система вентиляції;
- автономні джерела електро-, тепло- та водопостачання;
- використання сучасного мультимедійного обладнання;
- відкриті простори з контрольованим доступом та відеонаглядом;
- системи охорони, тривоги та евакуації, оповіщення у разі надзвичайних ситуацій;
- інформаційно-знакова система орієнтування;
- використання технологій «інтелектуальних будинків», які автоматизують процеси контролю за безпекою;
- програми психологічної підтримки.

Висновки. Для успішної реалізації архітектурної концепції сучасної школи необхідно збалансувати принципи «Open Space» з принципами безпеки, поєднуючи їх через використання інноваційних технологій та систем безпеки, що сприятиме створенню відкритого, просторого та безпечного навчального середовища, сприятливого для розвитку учнів та підвищення їхнього комфорту та ефективності навчання. При проектуванні шкільного простору необхідно враховувати потреби учнів різного віку, їх психологічні особливості та можливі ризики. Також важливо залучити до процесу проектування вчителів, учнів та батьків, щоб забезпечити оптимальне поєднання принципів «Open Space» та безпеки. У підсумку, поєднання несумісних принципів «Open Space» та безпеки в архітектурній концепції сучасної школи можливе за умови ретельного планування, використання сучасних технологій та урахування потреб усіх учасників навчального процесу. Такий підхід дозволить створити комфортне та безпечне середовище для навчання та розвитку дітей в школах України.

Список використаних джерел

1. OpenSpaceWorld : веб-сайт Гарісона Оуена, розробника технології відкритого простору [електронне джерело]. URL: <https://openspaceworld.org/wp2/hho>
2. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Київ : Мін-во розвитку громад, територій та інфраструктури України, 2023. 131 с.